

РОЗДІЛ 1 ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК 373.2.091.31:51-047.22

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2021.6.1>

Оксана АЛЕКО

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти, Донбаський державний педагогічний університет, пров. Вчительський 1, м. Слов'янськ, Донецька область, Україна, 84112

ORCID: 0000-0002-4935-1093

Анна АВДЄЄВА

студентка магістратури педагогічного факультету, Донбаський державний педагогічний університет, пров. Вчительський, 1, м. Слов'янськ, Донецька область, Україна, 84122

ORCID: 0000-0002-9713-8561

Бібліографічний опис статті: Алеко, О. (2021). Аналіз сучасних підходів до формування математичної компетентності дітей дошкільного віку. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 6, 3–8, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.6.1>

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В оглядовій статті зроблено спробу проаналізувати сучасні підходи до формування математичної компетентності дітей дошкільного віку. Розкрито актуальність досліджуваного питання та наголошено на необхідності оновлення системи математичного розвитку дошкільників, яка має бути спрямована на побудову інноваційного змісту, форм і методів освітньо-виховного процесу. Наведено аналіз останніх досліджень і публікацій з означеної проблеми, яка перебуває в центрі наукових інтересів широкого кола вчених, дослідників, педагогів-практиків.

Метою публікації є аналіз сучасних підходів і вимог Державного стандарту дошкільної освіти до формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку.

З'ясовано сутність сучасних підходів щодо формування математичної компетентності дітей дошкільного віку, а саме: діяльнісного, компетентнісного, інтегрованого, особистісно орієнтованого, індивідуально-диференційованого. Проаналізовано визначений у Стандарті освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». Обґрунтовано важливість формування у дітей інтегрованої компетентності та її складових частин: сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької, а також предметно-практичної та технологічної. Доведено, що визначальним завданням для вихователів є створення розвивального предметно-ігрового середовища в закладі дошкільної освіти, яке є передумовою формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення дитини до пізнавальної діяльності. Наголошено на необхідності об'єднання зусиль педагогічного колективу закладу дошкільної освіти та батьків у формуванні математичної компетентності у дітей, а також зазначено можливі варіанти їх участі. Перспективою подальшої роботи визначено пошук спільних дієвих форм роботи педагогічного та батьківського колективів із формування математичної компетентності дітей.

Ключові слова: математична компетентність, діяльнісний, компетентнісний, інтегрований, особистісно орієнтований, індивідуально-диференційований підходи, діти дошкільного віку.

Оксана ALIEKO

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Preschool Education, Donbas State Pedagogical University, Vchytelskyi Lane, 1, Sloviansk, Donetsk region, Ukraine, 84112

ORCID: 0000-0002-4935-1093

Анна AVDIEIEVA

Master Student of Pedagogical Faculty, Donbas State Pedagogical University, Vchytelskyi Lane, 1, Sloviansk, Donetsk region, Ukraine, 84112

ORCID: 0000-0002-9713-8561

To cite this article: Alieko, O. (2021). Analiz suchasnykh pidkhodiv do formuvannia matematychnoi kompetentnosti ditei doshkilnoho viku [Analysis of modern approaches to the formation of mathematical competence of preschool children]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 6, 3–8, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.6.1>

ANALYSIS OF MODERN APPROACHES TO THE FORMATION OF MATHEMATICAL COMPETENCE OF PRESCHOOL CHILDREN

An attempt to analyze modern approaches to the formation of mathematical competence of preschool children is made in the review article. The relevance of the research question is revealed and the need to update the system of the preschoolers' mathematical development, which should be aimed at creating innovative content, forms, and methods of the educational process, is emphasized. The analysis of recent research and publications on this problem, which is at the centre of scientific interests of a wide range of scientists, researchers, educators, practitioners, is presented.

The purpose of the publication is to analyze the modern approaches and requirements of the State preschool education standard to the formation of mathematical competence in preschool children.

The essence of modern approaches to the formation of mathematical competence of preschool children is clarified, namely: activity-oriented, skills-oriented, integrated, personality-oriented, individually differentiated. The educational direction «Child in the sensory-cognitive space» defined in the Standard is analyzed. The importance of forming integrated competence in children and its components, namely: sensory-cognitive, logical-mathematical, research, as well as subject-practical and technological, is noted. It was proved that the defining task for educators is to create a developmental substantive game environment in the preschool institution, which will be a prerequisite for the formation of a positive emotional and value attitude of the child to cognitive activity. The need to unite the efforts of the teaching staff of preschool education and parents in the formation of mathematical competence in children is highlighted. Emphasis is placed on possible options for parental participation in a particular educational field. The prospect of further work is determined by the search for common forms of work of teachers and parents on the formation of mathematical competence of children.

Key words: *mathematical competence, activity-oriented, skills-oriented, integrated, personality-oriented, individually differentiated approaches, preschool children.*

Актуальність проблеми. Оновлення змісту дошкільної освіти вимагає вдосконалення підготовки педагогічних фахівців і якісно нової стратегії організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Автори Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку акцентують увагу на тому, що нова генерація педагогів дошкільної освіти має бути готовою до побудови освітнього простору в закладі дошкільної освіти, суголосного з цінностями гуманістичної філософії, психології та педагогіки (Концепція, 2020, с. 32).

Сьогодні актуалізується завдання оновлення системи математичного розвитку дошкільників, яка має бути спрямованою на побудову інноваційного змісту, форм і методів освітньо-виховного процесу, що забезпечують розвиток у дошкільників пізнавальних здібностей і важливих особистісних якостей.

Значущість математичного складника в підготовці молодого покоління підкреслено в законодавчих актах та нормативних документах про освіту: Законі України «Про дошкільну освіту» (2002), Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020), Державному стандарті дошкільної освіти (2021), Концепції нової української школи (2016).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема навчання дошкільнят елементів математики не є новою, до неї зверталися представники класичної та сучасної педагогіки і психології (Ф. Блехер, О. Брежнева, Л. Венгер, О. Грибанова, В. Данилова, Т. Єрофєєва, Л. Зайцева, Г. Леушина, М. Монтессорі, Н. Непомняща, А. Столяр, Є. Тихеева, О. Фунтикова, Ф. Фрьобель, К. Щербакова та інші). В умовах сьогодення проблема математичного розвитку дітей дошкільного віку перебуває в центрі наукових інтересів широкого кола вчених, дослідників різного рівня та педагогів-практиків. Сучасні українські науковці досліджували математичну підготовку дошкільників із різних аспектів: вивчалися дидактичні методи, форми, засоби формування математичних знань (Л. Гайдаржийська, М. Машовець, Л. Плетеницька та інші); індивідуально-диференційований підхід до формування математичних уявлень у дітей (Н. Баглаєва, Т. Степанова); особливості часових уявлень за допомогою моделей часу (О. Фунтикова); пізнавальна активність як фактор математичного розвитку старших дошкільників (О. Брежнева, К. Щербакова); упровадження в освітній процес інноваційної технології формування логіко-мате-

матичної компетентності в дітей дошкільного віку (Л. Зайцева); теорія і практика математичного розвитку дітей 3–6 років у системі дошкільної освіти (О. Брежнева); особливості організації природничо-математичної освіти дітей (А. Сазонова); комп'ютерні технології як засоби навчання старших дошкільників лічби (Т. Павлюк) тощо.

Метою дослідження є аналіз сучасних підходів і вимог Державного стандарту дошкільної освіти до формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розробники Державного Стандарту дошкільної освіти наголошують на тому, що побудова освітнього процесу в закладах дошкільної освіти має здійснюватися за умов пріоритетності досвіду дитини у спілкуванні з дорослими та однолітками в усіх дитячих видах діяльності, в універсальному розвивальному (ігровому) середовищі на засадах діяльнісного, компетентнісного, інтегрованого, особистісно зорієнтованого, індивідуально-диференційованого, соціокультурного підходів. Упровадження зазначених підходів до організації освітнього процесу передбачає визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості, збереженні дитячої субкультури.

Прокоментуємо вищезазначені підходи щодо формування математичної компетентності дітей дошкільного віку. Наріжним для забезпечення прояву активності дитини є *діяльнісний підхід* до організації освітнього процесу. Він передбачає пріоритет набуття особистого досвіду дитини та процесу його формування в усіх видах діяльності, які реалізуються в дошкільному віці, у тому числі – пізнавально-дослідницькій; спрямовує організацію освітнього процесу на отримання його результатів – відповідних стійких компетентностей. Такі компетентності неможливо сформувати шляхом простого накопичення теоретичних знань; ознайомлення дитини з математикою має відбуватися у процесі діяльності. Тобто вимірювати, лічити, обчислювати потрібно не заради вирішення теоретичного завдання, а безпосередньо в практичній діяльності для отримання практичного результату. Навчання стає найбільш продуктивним, якщо відбувається в контексті практичної та ігрової діяльності, коли створені умови, за яких знання, отримані дітьми, стають

необхідними їм, тому що допомагають вирішити практичне завдання, а тому засвоюються легше і швидше.

Компетентнісний підхід до організації освітнього процесу передбачає увагу до збагачення досвіду дитини та використання комплексних психолого-педагогічних впливів (педагогічних технологій, методів, способів), що сприяють становленню компетентності. На думку авторки технології «Формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку» Л. Зайцевої, відрив від практики формує особистість, не готову до розв'язання великого спектра завдань, що ставить перед сучасною людиною швидкозмінне життя. Саме ця цивілізаційна обставина й спричинила введення компетентнісного підходу до освіти з наймолодшого віку. У площині методики – це пошук засобів використання набутих дитиною знань на практиці, доступній їй на певному етапі вікового розвитку. Дитина, яка набула певної компетентності, використовує наукове знання, здобуте в результаті діяльнісного підходу, поєднуючи це знання про істотну властивість із конкретним предметом у конкретній ситуації, і на цій основі розв'язує практичні завдання (Зайцева, 2021).

Інтегрований підхід до організації змісту та процесу дошкільної освіти забезпечує формування цілісної реалістичної картини світу дитини, основ світогляду. На думку І. Беха, необхідне збалансоване об'єднання споріднених знань із метою оптимізації освітнього процесу. Видатний науковець дуже влучно пояснив інтегрований підхід на прикладі ознайомлення з березою. У процесі оволодіння науковими знаннями дитина-дошкільник стосовно якогось предмета, наприклад берези, має виступити в ролях: садівника (володіти певними біологічними знаннями з догляду за цією рослиною), географа (володіти певними географічними знаннями про ареал поширення цієї рослини), технолога (володіти певними знаннями про властивості деревини берези), художника (уміти передати естетичні властивості берези), математика (розрахувати глибину ями для посадки дерева з певною величиною кореневища). Саме таке розуміння дитиною цього предмета й буде повноцінною одиницею її цілісної науково-відповідної досвідченості (Бех, 2002).

Особистісно орієнтований підхід має суттєво гуманізувати освітньо-виховний процес, наповнити його високим морально-духовним переживанням, утвердити принципи справедливості та поваги, максимально розкрити потенційні можливості дитини, стимулювати її до особистісно розвивальної творчості. Особистісно орієнтований підхід до організації змісту та процесу дошкільної освіти передбачає визначення базових якостей особистості, розвиток її активності, самостійності, ініціативності та креативності як індикаторів ефективності освітнього процесу. Саме цей підхід висуває у центр виховної системи особистість, зосереджуючи увагу на необхідності створення комфортних, безконфліктних і безпечних умов для її розвитку, реалізації природних потенціалів. Особистісно орієнтоване виховання, на думку І. Беха, – це утвердження людини як найвищої цінності, навколо якої ґрунтуються всі інші суспільні пріоритети (Бех, 2003). Слід пригадати головні принципи, запропоновані І. Бехом, на яких ґрунтується особистісно орієнтований підхід. Це принцип самоактуалізації, індивідуальності, суб'єктності, принцип вибору, принцип творчості та успіху, довіри та підтримки.

Положення Базового компоненту (Державного стандарту) дошкільної освіти спрямовані на розвиток потенційних можливостей кожної дитини, що передбачає диференціацію освітнього процесу відповідно до індивідуальних задатків, здібностей, інтересів і потреб кожного дошкільника, створення сприятливих умов для самовираження та самореалізації кожної особистості. Під *індивідуальним підходом* науковці розуміють врахування у процесі навчання індивідуальних особливостей кожної дитини, а під *диференційованим* – типових для підгрупи дітей. Диференціація у навчанні дітей математики має враховувати внутрішні потреби дитини і впливати на всі складники системи навчання: дидактично обґрунтований добір різномірних вправ, зорієнтованих на можливість дітей різного інтелектуального рівня; індивідуалізація завдань; дозування допомоги; оптимальне поєднання форм навчання; відбір методів, засобів навчання залежно від особливостей підгруп дітей.

Для формування в дитини цілісної реалістичної картини світу важливого значення набуває визначений у Стандарті освітній напрям

«Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», в якому зазначено про необхідність формування у дітей інтегрованої компетентності: сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької, а також предметно-практичної та технологічної. Сенсорно-пізнавальна, логіко-математична та дослідницька компетентність характеризується як здатність дитини використовувати власну сенсорну систему у процесі логіко-математичної і дослідницької діяльності. А предметно-практична та технологічна компетентність визначається як здатність дитини реалізовувати творчі задуми з перетворення об'єктів довкілля з використанням різних матеріалів, що спираються на обізнаність із засобами та предметно-практичними діями, з допомогою дорослого чи самостійно у процесі виконання конструктивних, технічно-творчих завдань, завдань із моделювання (Державний стандарт, 2021: 9).

Підсумовуючи сучасні дослідження провідних учених, можна зазначити, що нині перед дошкільними фахівцями стоять такі основні завдання з математичного розвитку дітей дошкільного віку: 1) розвиток у дітей логіко-математичних уявлень і уявлень про математичні властивості та відношення предметів; 2) розвиток сенсорних (предметно-дієвих) способів пізнання математичних властивостей і відносин: обстеження, зіставлення, групування, упорядкування, розбиття; 3) освоєння дітьми експериментально-дослідних способів пізнання математичного змісту (відтворення, експериментування, моделювання, трансформація); 4) розвиток у дітей логічних способів пізнання математичних властивостей і відносин (аналіз, абстрагування, заперечення, порівняння, узагальнення, класифікація, серіація); 5) оволодіння дітьми математичними методами пізнання дійсності: лічба, вимірювання, найпростіші обчислення; 6) розвиток інтелектуально-творчих проявів дітей: винахідливості, кмітливості, кмітливості, прагнення до пошуку нестандартних рішень завдань; 7) розвиток точного, аргументованого й доказового мовлення, збагачення словника дитини; 8) розвиток активності й ініціативності дітей; 9) виховання готовності до навчання у школі: розвиток самостійності, відповідальності, наполегливості в подоланні труднощів, координації рухів очей і дрібної моторики рук, умінь самоконтролю та самооцінки.

І все ж визначальним завданням для вихователів є створення розвивального предметно-ігрового середовища в закладі дошкільної освіти, яке стане передумовою формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення дитини до пізнавальної діяльності. Моделюючи ігрове середовище, педагог залучає дитину до різних форм активності, сприяє формуванню уявлення про образ світу, наповнений сенсорним, математичним, дослідницьким змістом. Потрібно створити змістовні ігрові осередки, що спонукатимуть малят до пізнавальної діяльності. Це куточки інтелектуальних ігор, які наповнені: леґо-конструкторами, мозаїками, інтелектуальними іграми Б. Нікітіна та В. Воскобовича; дидактичним матеріалом «Блоки Дьенеша», «Палички Кюїзенера» «Круги Луллія»; геометричними конструкторами або іграми-головоломками «Танграм», «Піфагор», «Колумбове яйце», «В'єтнамська гра», які призначені для розвитку в дітей елементарних математичних уявлень, логічного та інтуїтивного мислення. Куточки дослідницької діяльності, які містять прилади для вимірювання часу, об'ємів, маси, протяжностей; матеріали для організації різноманітних дослідів та експериментів. Ігри, прилади та матеріали обов'язково мають бути у вільному доступі для самостійної діяльності малят.

Під час організації пізнавальної діяльності необхідно використовувати всі складники, що несуть у собі сенсорно-пізнавальний, логіко-математичний зміст, елементи дослідницького пошуку – слово, картинка, фізичний образ, схема, модель, практичні дії тощо.

У своєму дисертаційному дослідженні вчена О. Брежнева переконливо доводить, що математика для дитини – це не просто система знань, а потужний інструмент пізнання навколишнього світу, що стимулює самостійне розроблення дитиною засобів логічного відображення об'єктів і осягнення відносин між ними, що сукупно забезпечує інтелектуально-пізнавальний розвиток особистості (Брежнева, 2019).

Мета педагогів – показати малюкам, що математика – це не тільки числа й цифри, це все наше життя, кількісна сторона довкілля і наукові

знання логіко-математичного характеру заховані всюди: в різноманітних іграх (сюжетно-рольових, інтелектуальних, конструкторських, рухливих, дидактичних), побуті, кулінарії, дослідницьких завданнях тощо.

Надзвичайно важливим в організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку є об'єднання зусиль педагогічного колективу закладу дошкільної освіти та батьків або осіб, які їх замінюють, у формуванні відповідних життєвих компетентностей дитини. У Державному стандарті дошкільної освіти чітко прописана участь батьків у кожному освітньому напрямі. Що стосується розвитку сенсорно-пізнавальних, логіко-математичних та дослідницьких навичок, то батьки мають забезпечити дітей різними інтелектуальними іграми, іграшками, книжками пізнавального змісту; мають залучатися до спільного з дітьми розв'язання вправ, ігор, завдань математичного змісту під час прогулянок і спостережень у природі; проводити спільні ігри і розваги, вікторини логіко-математичного змісту, елементарні досліди та експерименти з матеріалами та речовинами.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У процесі наукового пошуку ми пересвідчилися, що побудова освітнього процесу в закладах дошкільної освіти має здійснюватися в розвивальному середовищі на засадах діяльнісного, компетентнісного, інтегрованого, особистісно зорієнтованого, індивідуально-диференційованого підходів. Для того, щоб математика забезпечувала поступовий розумовий розвиток дитини, необхідно організувати освітньо-виховний процес у закладі дошкільної освіти таким чином, щоб кожен дошкільник мав можливість повністю реалізувати свої інтереси і здібності та був впевнений у своїх можливостях.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування математичної компетентності дітей дошкільного віку. Перспективи подальшої роботи вбачаємо в пошуку спільних, дієвих форм роботи педагогічного і батьківського колективів із формування математичної компетентності дошкільників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : навчально-методичне видання. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
2. Бех. І.Д. Інтеграція як освітня перспектива. Початкова школа. 2002. № 5. С. 5–7.

3. Брежнева О.Г. Теорія і практика математичного розвитку дітей 3–6 років у системі дошкільної освіти: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.08. Київ, 2019, 665 с.
4. Зайцева Л. Формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку: навчальний посібник. Запоріжжя : СТАТУС, 2021. 296 с. (Освіта ХХІ століття).
5. Зайцева Л. Світ у вимірі математики. Компетентнісний підхід до освіти дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2017. № 12. С. 2.
6. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку /Національна академія педагогічних наук України. Київ : ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.
7. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: Навчально-метод. посібник. / Упорядник Т.І. Пагута. Львів, «Новий Світ-2000», 2020. 300 с.
8. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція. Наказ № 33 від 12.01.21р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
9. Щербак К. Математика розум упорядковує. *Дошкільне виховання*. 2013. № 7. С. 19–22.
10. Щербак К.І., Брежнева О.Г. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку. Навчальний посібник. Мелітополь, 2015. 200 с.
11. Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти. Лист Міністерства освіти і науки України від 16 березня 2021 року № 1/9-148. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>

REFERENCES:

1. Bekh, I.D. (2003). *Vykhovannia osobystosti: Osobystisno oriientovanyi pidkhid: teoretyko-tekhnologichni zasady* [Education of personality: Personality-oriented approach: theoretical and technological principles]. Kyiv : Lybid [in Ukrainian].
2. Bekh, I.D. (2002). *Intehratsiia yak osvitiia perspektyva* [Integration as an educational perspective]. *Pochatkova shkola – Elementary School*, 5, 5–7 [in Ukrainian].
3. Brezhnieva, O.H. (2019). *Teoriia i praktyka matematychnoho rozvytku ditei 3–6 rokiv u systemi doshkilnoi osvity* [Theory and practice of mathematical development of children 3–6 years in the system of preschool education]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Zaitseva, L. (2021). *Formuvannia matematychnoi kompetentnosti u ditei doshkilnoho viku* [Formation of mathematical competence in preschool children]. *Zaporizhzhia : STATUS* [in Ukrainian].
5. Zaitseva, L. (2017). *Svit u vymiri matematyky. Kompetentnisnyi pidkhid do osvity doshkilniat* [The world in the dimension of mathematics. Competence approach to preschool education]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 12, 2–4 [in Ukrainian].
6. *Kontsepsiia osvity ditei rannoho ta doshkilnoho viku (2020)*. [The concept of education of children of early and preschool age]. Kyiv : FOP Ferenets V.B. [in Ukrainian].
7. Pahuta, T. I. (2020). *Metodyka formuvannia elementarnykh matematychnykh uiaulen u doshkilnykiv* [Methods of forming elementary mathematical concepts in preschoolers]. Lviv, «Novyi Svit-2000» [in Ukrainian].
8. *Pro zatverdzhennja Bazovogho komponenta doshkilnoji osvity (Derzhavnogho standartu doshkilnoji osvity) nova redakcija (2021)*. [About the statement of the Basic component of preschool education]. *Nakaz № 33 vid 12.01.21*. Available at: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].
9. Shcherbakova, K. (2013). *Matematyka rozum uporiadkuvuie* [Mathematics organizes the mind]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 7, 19–22 [in Ukrainian].
10. Shcherbakova, K.I., Brezhnieva, O.H. (2015). *Teoriia i metodyka lohiko-matematychnoho rozvytku ditei doshkilnoho viku* [Theory and methods of logical and mathematical development of preschool children]. Melitopol [in Ukrainian].
11. *Shchodo metodychnykh rekomendatsii do onovlenoho Bazovogho komponenta doshkilnoi osvity (2021)*. [Regarding methodical recommendations to the updated Basic component of preschool education]. *Lyst Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16 bereznia 2021 roku № 1/9-148*. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti> [in Ukrainian].